

BÀ TÔI

AH Tràm Nước

*Công cha như núi Thái Sơn.
Nghĩa Mẹ như nước trong nguồn chảy ra.
Một lòng thờ Mẹ kính Cha.
Cho tròn chữ hiếu mới là đạo con.*

Đây là bốn câu thơ mà bất cứ đứa trẻ nào lớn lên ở Việt Nam đều được cha mẹ hay thầy cô dạy. Nó được truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác để nhắc nhở đến công sinh thành, dưỡng dục của cha mẹ mình. Trong bài này tôi muốn nhắc đến người cha yêu quý của chúng tôi.

Ba chúng tôi sinh năm 1902 tên là Lâm Bình Cơ. Sau cái họ Lâm này cũng có điều thú vị mà chúng tôi mới biết sau năm 1975 do một người anh cùng ông nội nhưng khác bà nội tên là Lý Hồng Sơn kể lại.

Ông nội chúng tôi gốc người Phúc Kiến bên Tàu. Vì nghèo khó nên sang Việt Nam để mưu sinh. Tôi không rành bà nội của mình là Tàu hay Tàu lai nhưng tên của bà là La Thị

Ven. Tên chính xác của ông chúng tôi là Lý Lâm Diệp nhưng do nói tiếng Việt không rành nên khi đi làm giấy tờ thì gặp ông hộ tịch có lẽ vừa lảng tai vừa dốt nên khi nghe ông nội ngọng nghịu nói tên của mình thì ông lại “Diễn nghĩa” ra là tên họ: Lâm Diệp, tự là Lý Nàm và hai cái tên này bám sát ông tôi đến ngày ông nội qua đời.

Phần lý lịch của bà nội thì khá mơ hồ. Chúng tôi chỉ biết cụ là chánh thất của ông nội và sinh ra ba chúng tôi và hai người nữa. Sau này ông nội có thêm một người vợ và có người cháu nội là anh Lý Hồng Sơn như đã trình bày từ đầu. Tôi hoàn toàn không biết sự hiện diện của anh ấy mãi đến sau này. Theo lời của anh Sơn thì ba biết anh ấy. Anh Sơn còn kể mỗi khi túng thiếu thì hay hện gặp ba tại tiệm nước để ba cho chút ít tiền. Anh, chị, em của tôi hỏi anh Sơn là tại sao cùng một ông nội mà đứa họ Lâm còn đứa thì Lý thì được anh ấy kể rõ cội nguồn của mình. Tôi cũng từng có suy nghĩ này khi thấy ý Năm và đám cháu buôn bán ở khu chợ “Trên” đều biết tiếng Tàu và mang họ Lý, nhưng rồi tôi cũng quên luôn. Riêng ba thì cũng không cắt nghĩa điều gì nên tôi không nghĩ đến nữa.

Ba tôi hiền lành, rất thương vợ con nhưng có lẽ do khắc khẩu với má chúng tôi nên lâu lâu hai người lại cãi với nhau. Tuy còn nhỏ nhưng tôi thấy nó đâu có gì mà phải đưa đến những bất đồng ý kiến như vậy? Má tôi thì hay phân trần: “Ba tụi bây hiền nhưng ông nói chuyện lảng xẹt.” Có lẽ cái “Lảng xẹt” không đúng lúc đó làm cho má chúng tôi nổi nóng lên. Má thường phân bì là ba thương con hơn thương vợ. Những lúc ba-má bất đồng ý kiến thì ba hay nằm vắt tay lên trán trông rất rầu rĩ giống như bản nhạc “Nằm Vắt Tay Lên Trán” của Nguyễn Quốc Thắng:

*“Nằm vắt tay lên trán ta nghĩ đến
chuyện cuộc đời.*

*Ngồi bấm đốt ngón tay ta nghĩ đến chuyện
ngày qua.*

*Nằm vắt tay lên trán ta nghĩ đến chuyện bây
giờ.*

*Ngồi bấm đốt ngón tay ta nghĩ đến chuyện
mai”.*

Tuy cãi nhau nhưng vài ngày sau chúng tôi lại thấy hai cụ quần quýt như cũ. Trong nhà có cái võng và cả ba, má tôi đều thích nó. Rất nhiều lần tôi thấy hai cụ nằm chung võng, mỗi người gát chân qua một bên rồi vui cười, nói chuyện như không có gì xảy ra. Nhìn ba-má mình hạnh phúc, tôi thấy vui lắm. Những lúc như vậy mà anh hai Ý đến thăm bất ngờ thì anh ấy hay chọc là: “Dì mới than phiền về dưỡng mà bây giờ lại thấy hai ông bà nằm chung võng rồi”, thế là mọi người đều cười và huê cả làng.

Vì ông bà nội mất sớm nên ba chúng tôi sống với vợ chồng người anh cả là bác hai Huê. Khi bác hai mất thì ba thờ anh trai của mình và trên bức ảnh có để một hàng chữ lớn là “Ơn Dưỡng Dục.” Có lẽ lúc sống chung với anh và chị dâu, ba tôi ý thức được là mình không phải đang sống với cha mẹ nên cố gắng học và lấy được bằng trung học Pháp thời đó. Nhờ giỏi Pháp văn nên ngoài nhật báo Việt Nam ra, ba tôi hay đọc tuần báo Paris Match vì cụ tin rằng nó có nhiều tin tức xác thực hơn. Chị hai Nương và ba Nga thì mê Cine Revue vì báo này đăng rất nhiều hình ảnh của minh tinh màn bạc. Hai chị của chúng tôi cắt những tấm hình này ra rồi cẩn thận cho vào từng cuốn album và cất kỹ. Chúng tôi muốn xem phải xin phép mới được.

Ba vừa là thầy giáo vừa là hiệu trưởng của một trường tiểu học nên mọi người gọi là ông giáo Cơ, có người gọi là ông giáo Bững. Tôi vẫn chưa hiểu chữ Bững từ đâu mà ra. Ngoài ra người ta còn gọi ba là ông Phán Cơ nữa. Tôi hỏi anh chị của mình thì biết có thời gian ba làm thầy thông ngôn.

Tôi cũng được biết có một lúc ba đã dạy ở trường Phan Thanh Giản, Cần Thơ và thầy Hồ Hữu Tường là một trong những học trò của ba. Tôi có dịp biết thầy Tường khi ghi

danh học thêm ở trường đại học tại Long Xuyên mà lúc đó gọi là Đại Học Hoà Hảo và thầy Tường là giáo sư thỉnh giảng. Khi tôi hỏi thầy ấy còn nhớ ông giáo Lâm Bình Cơ không thì thầy nhận ra liền và muốn đến thăm ba. Tôi nói ba đã qua đời nhưng còn má. Thầy vội vã đến thăm má chúng tôi ngày hôm sau. Điều này cho thấy tinh thần “Tôn sư trọng đạo” của những người xưa như thế nào rồi.

Cách pha chế cafe kiểu xưa. Ảnh Bách Tường

Sau khi về hưu ở tuổi 55 thì ba có nhiều thời giờ rảnh rảnh nên có dạy hội họa bán thời ở trường trung học trong tỉnh. Thói quen của ba mỗi sáng là đi bộ ra tiệm nước gần nhà để uống một ly xây chừng tức là ly cà phê đen, nhỏ và bàn chuyện thời sự với bạn bè. Khi nói chuyện với người nhỏ tuổi hơn thì ba hay xưng là “Qua.” Chữ “Qua” này được lưu truyền trong dân gian với ý trêu đùa mà hồi nhỏ tôi đã từng nghe: “*Hôm qua qua nói qua qua mà qua không qua, hôm nay qua nói không qua mà qua qua*”.

Nói đến xây chừng thì tôi tò mò muốn biết thêm một số từ ngữ mà tiệm nước người Hoa thường dùng nên mới hiểu cà phê sữa thì gọi là xây nạy, còn sữa nước sôi pha ít cà phê thì gọi là xây bạc siu. Riêng tôi thì chỉ cần nói

tiếng Việt với phổ ky là: “Cho ‘ngộ’ một ly cà phê đá hay cà phê sữa đá là chắc ăn như bắp.” Nhớ có lần một người bạn làm chung sở mà tôi chơi khá thân đã nói “Yuck” khi biết tôi uống cafe đá. Tôi cười và nói đây là cách uống cafe rất được ưa chuộng đối với người mình. Kể đó tôi lại nói tiếp còn món ngon hơn nữa, đó là cafe sữa đá thì nó lại nói “Yucky” và kỳ này thì nói to hơn. Tôi cười và nói hãy chờ đi vì có ngày các bạn sẽ bắt chước chúng tôi. Tôi đã chứng minh được điều này vì hiện giờ Starbucks có mặt khắp nơi và họ pha chế đủ loại với giá đắt tiền nhưng người Mỹ vẫn vui vẻ vào đó để uống “Cafe Thập Cẩm.”

Có một điều khá khôi hài và dính đến chữ cafe phin là nhóm chữ “Cái nồi ngồi trên cái cốc” do các chú bộ đội đặt ra. Bà con miền Nam hiếm khi nghe chữ cái cốc, bây giờ lại có thêm cái nồi ngồi trên đó nữa thì bố ai mà biết được. Có lẽ do các chú quen ngồi chồm hổm trong rừng hay ngồi kiểu nước lụt nên biến chữ cafe phin thành từ ngữ thô kệch như vậy?

Đi tiệm nước để ăn điểm tâm, uống một ly xây chừng vào buổi sáng, ăn gạo lúa thơm nấu thật khô cho mỗi buổi cơm là những món không thể thiếu của ba tôi. Vì gạo lúa thơm rất đắt nên thím Tư phải nấu riêng một nồi nhỏ cho ba. Cơm vừa khô và hơi khét một chút thì ba mới cho là ngon.

Mỗi lần từ tiệm nước về thì thế nào trong túi của ba cũng có mấy đồng bạc các lẻ do người ta thối lại và lúc đó cũng là cơ hội cho ba đưa quạ phá có dịp hành động. Xin đính chánh đây không phải là ăn cắp vì cả đời chúng tôi chưa bao giờ làm chuyện này.

Chúng tôi chỉ “Mò” túi của ba mình để lấy vài cắc để mua cái kẹo, vài cái bánh ngọt thôi.

Không rõ ba có biết điều này hay không nhưng ba vẫn tỉnh bơ. Cũng có thể ba không nhớ hoặc có thể ba hiểu việc xin tiền má để mua quà vật không phải là chuyện dễ dù má luôn giữ nhiều tiền trong túi áo bà ba của mình.

Dặn ba để dành cái hột xoài cho mình cạp cũng là cái thú của chúng tôi. Má chúng tôi rất tiện tặn lại thêm đồng con nên việc tiêu xài trong gia đình không thể bừa bãi được. Tuy nhiên, má có đặc điểm là nếu thích điều gì thì cũng dám xài tiền lắm. Thí dụ như vào mùa xoài, vú sữa, quít, dưa hấu, má mua rất nhiều và chắt vào những cái rổ trệt rồi để trên bộ ván gỗ trong phòng ngủ. Chị sáu, anh bảy và tôi vẫn còn nhớ là sau buổi cơm thì mỗi đứa con được phát một trái. Đứa nào ăn hết trước mà vẫn còn thèm thường thì dặn ba: “Ba, ba nhớ chừa hột xoài cho con”, thế là ba sẽ không cắt sát hột xoài mà chừa lại một số “cơm xoài” để con của mình cạp.

Có lẽ hai đứa út trong nhà thường được

cứng nhiều. Những ngày nóng nực chúng tôi hay bị rơm sảy nên không mặc áo. Những lúc đó ba hay vỗ nhẹ nhè vào lưng của tôi và mắng yêu: “Con gái gì mà cái lưng dày như tấm thớt.” Mỗi lúc bị ba đánh đòn dù oan hay không, chúng tôi hờn dỗi và ra phía hông nhà mà khóc thút thít. Riêng ba khi thấy con mình khóc thì rất đau lòng nên đi tìm chúng tôi để năn nỉ và hứa không đánh con nữa. Ba cũng hay căn nhắc má là “Sao mình cứ đánh đòn con hoài!”

Khi chúng tôi cãi lộn hay đánh nhau thì ba đến để vỗ về đưa con nhỏ trước rồi làm bộ rầy đưa lớn, xong ba kín đáo vả vả vào tay của mình rồi nói: “Thôi con ngưng khóc đi, ba đã rầy và đánh phạt nó rồi đó.” Nghe vậy thì “Nạn nhân” thấy thật mát ruột nên nín khóc, còn thủ phạm thì có bị ba rầy nhưng không ăn đòn nên mọi người đều vui lòng, hả dạ.

Ba chúng tôi bị bệnh gout nên khi ăn những gì không hợp là chân bị sưng phù lên không đi được, Ba mê nhất là món hủ tiếu thịt bò kho ở tiệm Bình Minh.

Tiệm này ra đời từ lúc tôi còn nhỏ xíu cho đến nay nó vẫn tồn tại. Mỗi khi ăn thịt bò xong là chân của ba bị sưng vù và không đi được, ba phải chống nạng và có người đỡ. Những lúc như vậy trong nhà buồn lắm vì bốn anh chị lớn đã lập gia đình và ra riêng, chỉ còn Má và bốn đứa nhỏ chúng tôi lo cho ba.

Khi cơn đau nhức hoành hành thì má đưa ba đến gặp bác sỹ Thìn, người học trò cũ của ba để điều trị. BS Thìn cho thuốc chống đau và cảnh cáo là không được lạm dụng vì mình sẽ bị ghiền thuốc. Trị hết bệnh gout thì y như BS Thìn đã nói, ba của chúng tôi đã bị ghiền thuốc mà ở Việt Nam thì thuốc Tây được bán tự do nên tha hồ mà sử dụng! Loại thuốc này làm ba tôi bị phù thũng và đầu óc không được như xưa nữa. Má chúng tôi đã thấy được sự nguy hiểm nên không muốn ba xài nó nữa. Riêng ba thì nhất định uống cho bằng được nên mâu thuẫn bắt đầu xảy ra giữa ba-má. Đó cũng là thời gian buồn nhất!

Nhờ trời thương từ từ ba tôi bỏ được thuốc chống đau và trở lại cuộc sống bình thường nhưng vẫn hơi yếu nên có lúc phải chống gậy. Má và chúng tôi mừng khôn xiết. Cũng vào thời điểm này thì chị sáu Liêng đã đến tuổi trở mã và được nhiều người để ý, xin đến nhà thăm. Má chúng tôi rất cấp tiến nên chuyện đến nhà chơi thì cụ vui vẻ cho phép. Riêng ba tôi thì cho là con trai mà đến nhà con gái rồi rề rà ở đó là không tốt nên cụ hay chống cây gậy đi từ nhà giữa ra phòng khách, lượn tới, lượn lui vài vòng là mọi người hiểu ý nên mạnh ai nấy lo kiếm đường mà chạy.

Hủ tiếu bò kho-Món ba tôi ưa thích nhất

Trường hợp của anh Ngoạn thì hơi khác vì lúc đó ba tôi đã qua đời rồi. Nếu không thì cụ chỉ cần lượn vài vòng trong phòng khách là anh Ngoạn sẽ chạy sút cả đôi giày “Bốt nhà binh” của mình rồi.

Sức khỏe của ba càng lúc càng yếu đến độ muốn ẵm đưa cháu nội đích tôn ba cũng không làm nổi nên anh Tư phải đặt cháu vào lòng để ba nựng, vuốt ve nó. Thấy ba ăn rất ít và yếu hẳn, má có đưa ba lên Sài Gòn để điều trị nhưng hình như cũng không giúp được nhiều.

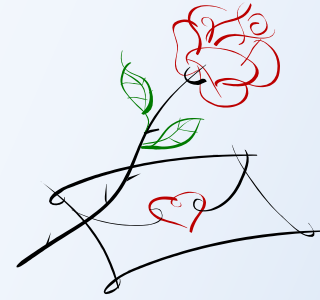
Một thời gian sau đó thì ba không thiết tha ăn, uống mà cứ nằm thiêm thiếp, hai tay chắp trên ngực và thỉnh thoảng thì quơ tay vào không gian như đang bắt chuồn chuồn. Ba còn nấc cục nữa. Thấy như vậy thì một người bà con của chúng tôi nói đây là triệu chứng xấu và mọi người nên chuẩn bị tinh thần cho trường hợp tệ nhất. Thật vậy, ba chúng tôi đã ra đi, lúc đó là năm 1967.

Ngồi nhớ lại ba của mình, tôi thấy cụ là người hiền lành, thích đi chùa, nhất là ngôi chùa nghèo nàn, đơn sơ có một vị sư già trụ trì ở tuốt mạn Tầm Bót. Ba hay dẫn anh bảy Trung theo mà sau này anh bảy kể tôi mới biết. Ba cũng hay khoác áo tràng màu lam và tụng kinh vào khoảng năm giờ mỗi sáng. Ba ơi, nếu có kiếp sau thì con vẫn xin được làm con gái của ba.

AH Tràm Nước

Chùa Tam Bảo ở Baton Rouge

Gió Mong Mạnh

*Nắng nhẹ vương trên tàng cây trước ngõ
Thương nhớ ai, chiều còn đọng bên song
Vài cành lá chợt len nhẹ vào phòng
Ta ôm lá, mong thời gian dừng lại*

*Bên hiên vắng, một cành mai khô gãy
Gió hắt hiu vài hoa muôn rơi rơi
Bỗng đâu đây chú chim nhỏ lẻ loi
Chim chập chờn trên cây mai cần cỗi.*

*Chiều lắng đọng, chim chợt buông tiếng hót
Nhu đón chào người bạn thuở xuân xanh
Giọng quen quen, tiếng hót của Hoàng Anh!
Một giọng hót đã nằm sâu trong ký ức*

*Bao nhiêu năm! Một niềm vui bất chợt
Ru lòng anh ở độ tuổi xế tà
Anh đưa tay chờ đợi bạn phương xa
Chim chóp cánh, bay về nơi xa vắng.*

*Gió mong mạnh! Anh trở về tĩnh lặng
Nhìn chân dung để sống lại ngày xưa.*

AH Mai Thanh Toàn

*Trai gái cười vui mừng đón Tết
Trẻ già hoan hỉ đón Xuân sang*

